

DATOS IDENTIFICATIVOS

Anatomía humana: Anatomía humana

Materia	Anatomía humana: Anatomía humana			
Código	P51G140V01101			
Titulación	Grao en Enfermería			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	9	FB	1	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Departamento da E.U. de Enfermería (Pontevedra)			
Coordinador/a	Piñón Esteban, Miguel Ángel			
Profesorado	Piñón Esteban, Miguel Ángel			
Correo-e	mpinon@hotmail.com			
Web	http://www.enfermeria.depo.es			
Descrición xeral	A anatomía abarca todas aquelas ramas do coñecemento nas que compete o estudo da estrutura do corpo. A materia de Anatomía dentro dos estudos de grao de Enfermería ten unha relevancia especial xa que abarca o estudo das diferentes partes do corpo (anatomía rexional ou topográfica), da función dos sistemas (anatomía sistemática), da arquitectura dos tecidos (histoloxía), das células (citoloxía) e dos períodos de desenvolvemento do individuo prenatal (embrioloxía) e postnatal (ontoxenia). O estudante de enfermaría debe comprender que o coñecemento da anatomía lle é necesario para unha boa práctica da enfermaría, xa que será incapaz de examinar a un paciente con eficacia e recoñecer as súas anormalidades sen un perfecto coñecemento do individuo normal.			

Competencias

Código	
B1	Ser capaz, no ámbito da enfermaría, de prestar unha atención sanitaria técnica e profesional axeitada ás necesidades de saúde das persoas que atenden, de acordo co estado de desenvolvemento dos coñecementos científicos de cada momento e cos niveis de calidade e seguridade que se establecen nas normas legais e deontolóxicas aplicables.
B2	Saber planificar e prestar coidados de enfermaría dirixidos ás persoas, familias ou grupos, orientados, aos resultados en saúde, avaliando o seu impacto, a través de guías de práctica clínica e asistencial, que describen os procesos polos cales se diagnostica, trata ou coida un problema de saúde.
B3	Saber aplicar os fundamentos e principios técnicos e metodolóxicos da enfermaría
B4	Ser capaz de comprender o comportamento interactivo da persoa en función do xénero, grupo ou comunidade, dentro do seu contexto social e multicultural
B5	Deseñar sistemas de coidados dirixidos ás persoas, familia ou grupos, avaliando o seu impacto e establecendo as modificacións oportunas
C1	Coñecer e identificar a estrutura e función do corpo humano. Comprender as bases moleculares e fisiolóxicas das células e os tecidos.
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización y planificación
D3	Capacidade de xestión da información
D4	Resolución de problemas e toma de decisións
D7	Razoamento crítico
D9	Adaptación a novas situacións. Iniciativa e espírito emprendedor. Creatividade.
D11	Sensibilidade cara a temas ambientais

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Ser capaz de comprender a terminoloxía anatómica esencial	B1	C1	D1 D3 D7

Ser capaz de comprender a anatomía descriptiva e topográfica aplicada aos diversos sistemas que integran o ser humano	B2 B3	C1	D4 D7 D9 D11
Ser capaz de utilizar, de forma apropiada, os conceptos básicos adquiridos sobre as estruturas dos diversos órganos e sistemas que compoñen o corpo humano	B1 B2 B3 B4 B5	C1	D1 D2 D3 D4 D7 D9

Contidos

Tema

CITOLOXÍA

Definición de célula
Historia da célula
Estrutura celular
Características funcionais

2. EMBRIOLOGÍA

Introdución
Meiosis
Gametogénesis
Gametos.
Fecundación
Segmentación
Blástula: blastocele, trofoblasto, embrioblasto, fase final da segmentación
Desenvolvemento embrionario

3. HISTOLOXÍA

Definición
Tipos tecidos
Matriz extracelular: tipos, funcións
Tecido epitelial
Tecido conectivo
Tecido muscular
Tecido nervioso

4. CONCEPTOS DE ANATOMÍA HUMANA:
CONCEPTOS BÁSICOS, POSICIÓN ANATÓMICA,
PUNTOS DE REFERENCIA

Pel: definición, histoloxía da pel, capas da pel, rexeneración dermoepidérmica,
Anejos da pel: pelo, uñas, glándulas sebáceas, glándulas sudoríparas, glándulas ceruminosas
Graxa corporal: tipos e localización, graxa parda
Cavidades corporais: dorsal (cranial, espinal), ventral (torácica, abdominopélvica).
Cavidade torácica: Diafragma (morfoloxía, función, inervación), cavidade pleural (neumotórax, derrame pleural. Mediastino: superior, medio e inferior. Timo.
Cavidade abdominal.
Cavidade pélvica. Retroperitoneo
Posición anatómica: plano sagital, plano coronal, plano axial,
Terminos anatómicos e puntos de referencia (visión anterior e posterior).
Rexións do abdome.
Anatomía topográfica: láminas e modelos anatómicos

5. APARELLO LOCOMOTOR

5.1 ÓSOS

Divisións do esqueleto: axial e apendicular.

Tipos de ósos. Características morfolóxicas de cada óso
Cráneo: suturas, seos paranasais, articulacións, peculiaridades do cráneo fetal

Ósos da cara: articulacións, órbitas oculares, fracturas de ósos faciais
Óso hioides

Columna vertebral: vertebrae cervicais, dorsais, lombares e sacras, articulacións vertebrais, atlas e axis.

Tórax: esternón e costelas

Extremidade superior: escápula, humero, cubito, radio, articulacións, cintura escapular, ósos de mánoa

Extremidade inferior: cintura pélvica, fémur, rótula, morna, peroné, estreito superior e inferior da pelvis (importancia non parto), ósos do tarso e pé.

5.2 MÚSCULOS

-Estrutura do musculoesquelético: Aponeurosis, vainas tendinosas. Tipos de músculos. Insercións musculares

-Accións musculares: agonista, antagonista, sinérxicos, fijadores. Pancas

-Morfoloxía e función de:

- músculos da expresión facial
- músculos da masticación
- músculos que moven a cabeza
- músculos do tórax
- músculos da parede abdominal
- músculos das costas: Trapecio.

Nervio espinal. Musculo dorsal ancho

- músculos do chan da pelvis.

Triángulo urogenital. Triángulo anal.

Debilidade do chan pélvico.

Fisioterapia do chan pélvico, exercicios de Kegel

- músculos do membro superior: cintura escapular (morfoloxía de cada músculo e función). Pectoral maior. Inervación. Músculos que moven o brazo. Manguito dos rotadores (ombreiro doloroso). Músculos que moven o antebrazo. Músculos de boneca e man extrínsecos e intrínsecos

Nervio radial: ramas motoras. Nervio cubital. Síndrome de túnel carpiano

-Músculos do membro inferior: Músculos que moven coxa e perna (morfoloxía, función e inervación). Inxección intramuscular. Lesión de aductores.

-Músculos que moven a perna. Pata de ganso. Oco poplíteo. Músculos que moven o pé: intrínsecos e extrínsecos. Tendón de Aquiles. Aponeurosis plantar.

Postura ergonómica. Coidado da ergonomía no traballo diario de Enfermaría: quirófano, consulta, planta

5.3 ARTICULACIÓN

Clasificación estrutural e funcional

Articulacións fibrosas: sindesmosis, suturas, gonfosis

Articulacións cartilaxinosas

Articulacións sinoviais

Articulacións uniaxiais, biaxiais e multiaxiais

Compoñentes, función, luxación de:

- Articulación do ombreiro
- Articulación do codo
- Articulacións radiocarpianas
- Articulacións mano
- Cadeira
- Xeonllo: exploración de ligamentos
- Nocello
- Articulacións vertebrais: compoñentes, función

6. SISTEMA *CARDIOCIRCULATORIO	<p>6.1 CORAZÓN</p> <ul style="list-style-type: none"> -Corazón -Anatomía topográfica do corazón -Cubertas do corazón -Sistema circulatorio -Paredes cardíacas -Cavidades cardíacas e septos -Válvulas cardíacas -Movimentos cardíacos -Ruídos cardíacos. Soplos -Fluxo de sángrrea -Sistema de condución do corazón
7. APARELLO RESPIRATORIO	<p>6.2 ARTERIAS E VEAS</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tipos de vasos sanguíneos. Estrutura dos vasos sanguíneos. Capas. -Tipos de arterias. Anastomosis vasculares -Capilares. -Tipos de veas. Varices. Anastomosis venosas. <hr/> <p>Funcións: intercambio gaseoso, distribución e quecemento do aire. Humidificación. Regulación do PH.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tracto respiratorio inferior -Tracto respiratorio superior
8. APARELLO DIXESTIVO	<p>Papel do sistema dixestivo :dixestión mecánica, dixestión química</p> <ul style="list-style-type: none"> -Órganos do sistema dixestivo. Anatomía topográfica -Paredes do tracto gastrointestinal: capas, variacións nas capas en cada zona do tubo dixestivo (esófago, estomago, duodeno, intestino delgado, intestino groso) -Boca: estruturas -Faringe: deglución -Esófago: localización, estrutura, función -Estómago -Intestino delgado -Intestino groso <p>HIGADO:</p> <ul style="list-style-type: none"> -localización, morfoloxía e subdivisiones PANCREAS -Localización, morfoloxía e zonas
9. APARELLO XÉNITO-URINARIO	<p>SISTEMA REPRODUTOR FEMININO</p> <ul style="list-style-type: none"> -Funcións: reprodución, produción de gametos, nutrición e protección do feto durante o seu desenvolvemento e tras o nacemento - Estrutura: órganos esenciais e accesorios <p>SISTEMA REPRODUTOR MASCULINO</p> <ul style="list-style-type: none"> -Localización topográfica. -Órganos esenciais, órganos accesorios <p>APARELLO URINARIO</p> <p>Morfoloxía e órganos que o constitúen</p>
10. SISTEMA ENDOCRINO	<ul style="list-style-type: none"> -Funcións do sistema endocrino -Comparativa entre o sistema endocrino e o sistema nervioso -Organos diana -Principais glándulas endocrinas.Hormonas Hipofisis Tiroides Glandulas paratiroides Glanduals suprarrenales. Outras glandulas endocrinas
11. ÓRGANOS DOS SENTIDOS	<ul style="list-style-type: none"> -Receptores sensoriais. -Sensacións da pel -Receptores de estiramento -Sentido do olfacto -Sentido do gusto -Sentido do oído e do equilibrio: oído, audición e equilibrio -Visión: o ollo. Capa fibrosa, capa vascular, capa interna. Globo ocular.

12. SISTEMA NERVIOSO CENTRAL E PERIFÉRICO	12. SISTEMA NERVIOSO CENTRAL E PERIFÉRICO SISTEMA NERVIOSO CENTRAL -Funcións xerais do SNC -Cubertas do encéfalo e a medula espinal -Líquido cefalorraquídeo -Médula espinal -Encéfalo -Cerebro: estrutura e especialización SISTEMA NERVIOSO PERIFÉRICO -orixe embrionaria. Función - subdivisiones: somático, autónomo ou vexetativo, nervios periféricos - Sistema Nervioso Periférico Somático
---	--

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	66	99	165
Seminario	12	42	54
Exame de preguntas obxectivas	1	0	1
Exame de preguntas obxectivas	1	0	1
Presentación	1	3	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposicións teóricas por parte do profesor dos temas do Programa con apoio audiovisual.
Seminario	Clases interactivas para reforzo e complementación dos contidos teóricos da materia. Inclúen demostracións con modelos anatómicos desmontables, ilustracións e indicacións para realización de debuxo anatómico. Incidirase en localización anatómica en modelos e atlas. Inclúe disección e demostración anatómica en corazón porcino e outras vísceras animais. Planificación de traballos monográficos asignados asignados de forma individual ou grupal. En tres dos seminarios contarase coa presenza de especialistas pertencentes a universidades nacionais e europeas. SEMINARIOS WEB: Presentación en liña que se realiza a través de Internet en tempo real. No caso de que o relator da universidade estranxeira non sexa hispanohablante, a interacción co mesmo será en inglés.

Atención personalizada

Metodoloxías Descrición

Seminario	Nos seminarios traballárase con modelos anatómicos, tecido óseo real e vísceras animais. Igualmente planificaranse ademais dos traballos grupales, aqueles individuais ou actividades de debuxo anatómico, para cuxos efectos se dispensará atención personalizada.
-----------	---

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Seminario	A avaliación dos seminarios realizarase mediante a observación sistemática do comportamento e participación do alumnado (5%) e pola resposta a preguntas curtas ou figuras relacionadas cos contidos impartidos no mesmo e que serán expostas nos minutos finais da sesión (15%).	20	B1 C1 D1 B3 D2 B5 D3 D4 D7 D9 D11
Exame de preguntas obxectivas	Os contidos teóricos adquiridos polo alumno/a en as leccións maxistras e nos seminarios será obxecto de avaliación cun exame test de resposta simple entre catro opcións. Cada tres respostas erróneas restan un acerto. Será necesaria obter máis do 50% da puntuación para superar a proba. A superación desta proba, é necesaria para aprobar a materia. Realizaranse dúas probas ao longo do curso. A primeira proba levarase a cabo nas seguintes datas: Na primeira oportunidade: o 13 de Novembro de 2020 ás 16h (Temas 1-6) (30%) Na segunda oportunidade terá lugar o 02 de Xullo de 2021 as 16h	30	B2 C1 D1 D3

Exame de preguntas obxectivas	Os contidos teóricos adquiridos polo alumnado nas leccións maxistras e nos seminarios será obxecto de avaliación cun exame test de resposta simple entre catro opcións. Cada tres respostas erróneas restan un acerto. Será necesaria obter máis do 50% da puntuación para superar a proba. A superación desta proba, é necesaria para aprobar a materia. Realizaranse dúas probas ao longo do curso. A segunda proba levarase a cabo nas seguintes datas: Na primeira oportunidade: o 21 de xaneiro 2021 ás 16h (35%) (resto do temario) Na segunda oportunidade terá lugar o 02 de Xullo de 2021e ás 16h	35	B1 C1	D1 D3 D4
Presentación	Presentación e exposición pública dos traballos individuais ou grupais asignados. Entrega de traballos ou debuxos anatómicos asignados de forma individual ó por grupos. Será necesaria obter máis do 50% da puntuación total relativa a esta proba. A superación da mesma, é necesaria para aprobar a materia	15	B4 B5	D1 D2 D3 D4 D7 D9 D11

Outros comentarios sobre a Avaliación

A asistencia aos seminarios é obrigatoria para poder ser avaliados. Unicamente permitirase a ausencia xustificada documentalmente nunha sesión de dúas horas.

As preguntas ou figuras asociadas aos contidos de cada seminario deberán ser entregadas ao finalizar o mesmo. Para superar a materia ha de obterse polo menos o 50% da cualificación global, sendo necesario alcanzar polo menos o 50% da puntuación outorgada ao exame de preguntas obxectivas e á presentación de traballos. Publicaranse as datas oficiais dos exames na páxina web da Escola Universitaria de Enfermaría de Pontevedra As cualificacións serán publicadas na plataforma FAITIC.O alumnado matriculado por segunda ou sucesivas veces para acollerse a unha avaliación única final, o alumno/a deberá solicitalo ao coordinador da materia antes do xoves 8 de Outubro, mediante a presentación de alegacións xustificadas que lle impidan adherir un sistema de avaliación continua.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

PATTON Kevin, THIBODEAU Gary A, **Anatomía y Fisiología**, 8, Elsevier, 2013

NETTER Frank H, **Atlas de Anatomía Humana**, Elsevier, 2019

NETTER Frank H, **Cuaderno De Anatomía Para Colorear**, 2, Elsevier, 2019

PAULSEN, WASCHKE, **Sobotta. Atlas de anatomía humana**, 24, Elsevier, 2018

LIPPERT H, **Anatomía con orientación Clínica para estudiantes**, Marban, 2013

Bibliografía Complementaria

SAE, **Terminología anatómica internacional**, 1, Panamericana, 2001

GILROY, MACPHERSON, ROSS, **Prometheus. Atlas de Anatomía**, 2, Panamericana, 2013

MOORE, DAILEY, AGUR, **Anatomía con orientación clínica para estudiantes**, 8, Wolters Kluwer, 2018

SCHÜNKE M./SCHULTE E./SCHUMACHER U, **Colección Prometheus. Texto y Atlas de Anatomía**, 3, Panamericana, 2015

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Fisioloxía: Fisioloxía/P51G140V01105

Fundamentos de enfermaría/P51G140V01107

Enfermaría clínica I/P51G140V01204

Enfermaría clínica II/P51G140V01205

Introdución á enfermaría clínica/P51G140V01201

Prácticas clínicas I/P51G140V01208

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Bioquímica: Bioquímica/P51G140V01103

Enfermaría comunitaria I/P51G140V01104

Fisioloxía: Fisioloxía/P51G140V01105

Plan de Continxencias

Descrición

Ante a incerta e imprevisible evolución da alerta sanitaria provocada pola COVID- 19, a Universidade establece una

planificación extraordinaria que se activará no momento en que as administracións e a propia institución o determinen atendendo a criterios de seguridade, saúde e responsabilidade, e garantindo a docencia nun escenario non presencial. Estas medidas xa planificadas garanten, no momento que sexa preceptivo, o desenvolvemento da docencia dun xeito máis áxil e eficaz ao ser coñecido de antemán (ou cunha ampla antelación) polo alumnado e o profesorado a través da ferramenta normalizada e institucionalizada das guías docentes DOCNET.

=====

A conversión da actividade docente presencial a non presencial require da adaptación das Guías Docentes, por iso e co obxecto de contemplar alternativas ante as anteditas circunstancias elaborouse o plan de continxencia baseado na experiencia e cambios producidos do curso 2019-2020 pola conversión da actividade docente presencial en non presencial. Para elo, elaborouse un modelo común a todas as materias en aqueles apartados modificables das guías docentes, do curso 2020-2021, cun deseño que poida ser adaptado con facilidade para permitir un adecuado tránsito da modalidade de docencia, de ser o caso.

Como título que habilita para a profesión regulada de enfermeiro/a, (CIN 2134/2008) as modificacións afectan só a aqueles apartados/descriptores incluídos nas guías docentes que puideron ser adaptados pola dirección do centro e coordinación do título no centro, non sendo posible as modificacións das competencias, os resultados de aprendizaxe e os contidos. Non se modifica nin os horarios de clase (salvo acordo previo co estudando implicado) nin o calendario de avaliación. O plan de continxencia foi aprobado na Xunta de centro de 13 de xullo de 2020.

ADAPTACIÓN DAS METODOLOXÍAS DOCENTES, TITORÍAS E ATENCIÓN PERSONALIZADA NON PRESENCIAL:

As metodoloxías docentes e as ferramentas telemáticas utilizadas son as que están postas pola Uvigo a disposición do alumnado e o profesorado. A ferramenta máis potente posta a disposición para esta modalidade de docencia virtual síncrona e bidireccional co alumando é a webconferencia, a conexión en tempo real, e o uso do chat en liña

· Titoría: Mantense a atención titorial no horario establecido na Guía Docente utilizando para iso ferramentas síncronas (videoconferencias, conversación telefónica, etc.) e asíncronas (foros, correo electrónico, etc.) que permitan reforzar a acción orientadora e de seguimento do alumnado.

· Atención personalizada: Por e-mail, Faitic, videochamada e a través do campus remoto: aula e despacho virtual.

· Planificación horaria: as horas presenciais planificadas segundo o cronograma diario da materia preestablecido e coñecido polo alumando e o profesorado, non se modifican e pasan a realizarse de xeito non presencial, seguindo o horario establecido

· Lección maxistral: fanse polo aula virtual, videoconferencia; clases gravadas dos contidos da materia polo profesorado; vídeos con Screencast, MP4, e outros medios audiovisuais, a través de Faitic, e axuda das ferramentas de Moodle, e aulas en directo, seguindo os horarios de clase establecidos.

· Traballo tutelado; presentacións virtuais; traballo de aula; realízanse a través de videoconferencia, no aula e despacho virtual, seguindo o cronograma diario.

· Seminarios: utilízase o material audiovisual a través de Faitic, e as ferramentas de Moodle para a resolución de casos clínicos, prácticos, etc. , seguindo o cronograma diario.

ADAPTACIÓN DA AVALIACIÓN:

· A avaliación da materia está orientada á avaliación continua. Pasa a realizarse se xeito non presencial mantendo o deseño e ponderación das probas que figuran nas guías docentes.

· Para a realización das probas de avaliación utilízanse as ferramentas non presenciais recollidas no Manual de urxencia para a docencia e a avaliación debido á Covid-19 e outras postas a disposición da Uvigo (campus remoto, aulas e despachos virtuais, etc.) utilizando as ferramentas soportadas polas plataformas Claroline e/ou Moodle.

RECOMENDACIÓNS FINAIS: en función do momento no que se produza o paso á actividade en liña e a súa duración:

· Dadas as circunstancias, facilítase ao alumnado a bibliografía, recursos y enlaces recomendados para el aprendizaje no presencial da materia como alternativas á bibliografía básica e/ou complementaria indicada nas Guías Docentes.

· As actividades presenciais previstas nas guías docentes pódense fraccionar para incrementar a súa frecuencia e favorecer

que o estudantado manteña o seu ritmo de traballo e a súa motivación.

- Pódense activar os foros dispoñibles en FAitic
 - Manterase unha comunicación continua a través do tablón de anuncios de Faitic.
 - Difúndirase e comunicárase ao alumnado os cambios introducidos en calquera aspecto da docencia
 - Difúndirase e comunicárase ao alumnado as instrucións precisas previas para o adecuado desenvolvemento das probas de avaliación.
-